

Hvad er forskellen?

Mere end en hel generation af katolikker, har aldrig levet med den gamle messeform på latin. Men hvad er egentlig forskellen på den og den messe, vi kender i dag?

Af Erling Tiedemann

Med sit *motu proprio Summorum Pontificium* har pave Benedikt udvidet adgangen til at fejre Den hellige Messe efter den romerske ritus i den form, den senest nåede frem til i Johannes XXIII's udgave af den. Mere end en hel generation af danske katolikker, nemlig alle dem, der er født og opvokset eller konverteret efter Andet Vatikankoncil, har imidlertid – bortset fra ganske få – aldrig oplevet denne messeritus og ved måske derfor ikke, hvad der egentlig er forskellen mellem nutidens normale eller ordinære messe og den tidligere "tridentinske" – nu betegnet som den ekstraordinære. Det vil denne artikel blandt andet søge at råde bod på – og dertil give denne ritus' nye status et ord med på vejen.

Det første, som skal fremhæves, er, at der ikke er grundlæggende forskel på de to messeriter. Det bør heller ikke undre i betragtning af, at nutidens normale messe intet andet er, end en opdateret udgave af den tidligere. Som pave Benedikt skriver i sit *motu proprio*, "udtalte Andet Vatikankoncil ønske om, at man med skyldig hensyntagen og agtelse for den guddommelige liturgi på ny skulle reformere og tilpasse den til vor tids behov."

Syndsbe kendelse, Kyrie, Gloria, Kirkebøn, Ordets gudstjeneste med bibellæsninger, Prædiken (i hvert fald på søn- og festdage), Credo, Offertorium, Præfation, Sanctus, Nadverbøn (Canon), Fadervor, Fredshilsen, Agnus Dei, Kommunion, Velsignelse og *Ite, missa est* – alle de bærende led findes både i den normale og den ekstraordinære messeritus. Sidstnævnte har tillige en såkaldt trinbøn, som ved messens indledning bliver bedt af præsten og ministranterne, og en afsluttende læsning under hver eneste messe af indledningen til Johannes-evangeliet. Til gengæld rummer den nye

læseordning meget mere af Den hellige Skrift, faktisk 17 % af Det gamle Testamente og 71 % af Det ny Testamente (mod henholdsvis 1 % og 14 % i den tridentinske messe).¹

I modsætning til den normale messe, der kan fejres både på menighedens modersmål, på latin og efter omstændighederne på et såkaldt *relæ-sprog*, som alle i en menighed, der er sammensat af forskellige sproggrupper, kan forstå (fx engelsk eller swahili), så kan den ekstraordinære messe kun fejres på latin. Almindeligvis, om end ikke helt berettiget betegnes den derfor ofte som *den latinske messe*.

Andet Vatikankoncils stærke ønske om at (re)aktivere lægfolket i Kirken har i høj grad bestemt forskellene mellem nutidens brug af de to messeriter, den ordinære og den ekstraordinære. I den ordinære er modersmålet slået igennem som det normale, og det er meget få bønner, som præsten ikke siger så højt, at menigheden kan deltage. At kirkerne har fået højtaleranlæg, afspejler ikke kun en almindelig teknologisk udvikling i samfundet, men også ønsket om, at præst og menighed skal fejre messen sammen. I store domkirker i udlandet ser man endog i dag fjernsynsskærme rundt omkring i kirken, så menigheden kan følge – og dermed deltage i – hvad der sker ved et alter, de ikke umiddelbart kan se.

I modsætning hertil gennemfører præsten store dele af den ekstraordinære messe, herunder nadverbønnen, på en lavmælt måde, så det ikke kan høres af menigheden – hvad der selvfølgelig ikke bedres af, at præsten normalt står med ryggen til menigheden. Ved søndagens højmesse, hvor Gloria og Credo synges af menigheden, synger præsten ikke med, men beder teksten alene, og da han derved bliver færdig før menigheden, sætter han sig så og afventer, at menigheden synger færdigt. Fadervor bedes eller synges under den tridentinske messe kun af præsten bortset fra den allersidste sætning, hvor menigheden tager over og beder om at blive befriet fra det onde.

I den ekstraordinære messeritus udveksles fredshilsenen kun mellem de gejstlige og kun, hvis der er tale om en pontifikal- eller levitmesse, hvor diakoner (eller præster, der optræder som diakoner) er med, mens fredshilsenen i den nu almindelige messeritus også udveksles med og af hele menigheden.

I den ordinære messeritus kan lægfolket deltage *mere aktivt* i kommunionen, dels ved at modtage denne under både brødets og vinens skikkelser, dels ved at modtage hostien enten i munden eller på de korslagte håndflader.

Og ordet "aktivt", brugt om lægfolket, er nok alt i alt dét, som bedst sammenfatter forskellene mellem de to måder at fejre den samme messe på. Personligt var jeg meget aktivt med, når jeg som barn eller ung deltog i datidens latinske messe, men det skyldtes, at jeg normalt var ministrant. Min mor, som knælede i kirkebænken med sin rosenkrans eller med sin andagtsbog, var naturligvis også med – men det var et langt stykke af vejen noget andet, hun var med i.

Selv om jeg således i en årrække har glædet mig over at opleve realiseringen af Andet Vatikankoncil ønske om, at liturgien skulle reformeres og tilpasses til vor tids behov, så glæder jeg mig også over, at pave Benedikt nu har gjort deltagelse i den ekstraordinære ritus lettere for de katolikker, som af den ene eller den anden grund foretrækker at deltage i messen på den måde. Da der grundlæggende er tale om den samme messe, opfyldes dermed det katolske ideal om enhed i mangfoldighed.

Men jeg glæder mig tillige over, at paven meget præcist har slået fast, at den nye messe efter Andet Vatikankoncil er den ordinære messeform, og at den ekstraordinære er én, der skal være en vis, nærmere afgrænset mulighed for i Kirken. Der er tydeligvis ikke tale om, at den skal blive det normale i et almindeligt sogn.

¹ Kilde: Ten Questions on the Ordinary and Extraordinary Forms of the Missale Romanum, July 07, 2007 - By United States Conference of Catholic Bishops (USCCB)

Her i landet tror jeg ikke, at vi katolikker på baggrund af dette motu proprio vil rende ind i splittelse af menigheder, hvis blot tekstens indhold og hensigter respekteres af alle. Derimod forstår jeg godt bekymringen hos de katolske venner i Paris, som min kone og jeg besøgte i dagene umiddelbart efter offentliggørelsen. I Frankrig vil mange nikke genkendende til pavens ord om, at "det er rigtigt, at der har været overdrivelser, og at sociale aspekter til tider på upassende vis har haft indflydelse på indstillingen hos de troende, som har følt sig knyttet til den latinske liturgiske tradition." Paven uddyber ikke dette nærmere, men franske katolikker kender jo miljøet og ved derfor godt, hvad han taler om. At mange katolikker i Frankrig er ret så bekymrede, er derfor let at forstå.

Men denne bekymring må ikke få det sidste ord. Forsoning mellem hidtil stridende grupper og lægedom for de sår, som splittelse har tilføjet Kirken, har i høj grad været pave Benedikts mål med dette motu proprio. "Lad os storsindede åbne vore hjerter og gøre plads for alt, som troen selv giver plads til," skriver han i sit ledsagebrev og fortsætter: "Der er ingen modsigelse mellem de to udgaver af Det romerske Missale. I liturgiens historie er der vækst og fremskridt, ingen brud. Hvad tidligere generationer har anset for helligt, forbliver også helligt og storslået for os og kan ikke pludseligt være helt forbudt eller endnu værre: betragtes som skadeligt. Det påhviler os alle at bevare de rigdomme, der er kommet til udvikling i Kirkens tro og bøn, og at lade dem få deres rette plads. For den fulde enheds skyld skal det siges, at de af menighedernes præster, der holder fast ved den tidligere brug, principielt ikke kan afvise, at liturgien fejres ved brug af det nye missale. En sådan afvisning vil nemlig ikke være i overensstemmelse med en anerkendelse af værdien og helligheden i den nye ritusform."

Klik her for at udskrive artiklen (printerens skal være tændt)

Klik her for at sende artiklen til en ven eller bekendt (Outlook skal være startet)

Klik her for at komme til forsiden af catholica.dk